

Dílo J.A.Komenského je tak i konkrétním inspiračním zdrojem současné praktické péče o zdraví lidí.

## Muzeopedagogika a J. A. Komenský

Vladimír Jůva

K podstatným úkolům soudobé pedagogiky patří rozšíření její reflexe a aplikace na všechny oblasti, ve kterých probíhá výchovně vzdělávací proces. Při tomto rozšíření svého pole si však vědy o výchově musí zároveň stále udržet svou vnitřní integritu, a to především v metodologické rovině. J. A. Komenský se svým globálním pohledem na svět, ve kterém výchova schrává jedno z dominantních postavení, poskytuje pro tyto intence stálou inspiraci.

Jako typický příklad rozšíření pedagogického zájmu můžeme uvést relativně novou disciplínu věd o výchově - muzeopedagogiku, která se rozvíjí především v SRN. Její nejvýraznější aplikační výsledky pak nacházíme v USA, a to zvláště zásluhou širokého rozvoje tzv. dětských muzeí, která bývají často nazývána přímo pedagogickými laboratořemi.

Jednu z nejkompaktnějších definic muzeopedagogiky podává Ursula Heiligenmannová. Charakterizuje ji jako "... praxi a teorii té oblasti pedagogiky, ve které se pedagogické dění odehrává v muzeu (případně v zařízení muzejního typu) nebo v organizační vazbě na muzejní zařízení, vztahuje se na potencionální a skutečné návštěvníky muzea, děti a dospělé, aby zajistilo mezi nimi a muzeem, zvláště jeho výstavními objekty, takový kontakt, který je jim prospěšný z hlediska kognitivního, afektivního nebo psychomotorického, přičemž tento kontakt směřuje k tomu, že ho jednotliví návštěvníci stále méně potřebují." (1986, s. 124)

Pojem muzeopedagogiky se objevuje až v polovině 30. let našeho století: její obsah, a to jak v teoretické tak především v praktické rovině, je však staršího data. Mnohé podněty pro tuto relativně novou pedagogickou disciplínu, kde zvláště v našich podmínkách praxe předstihuje teoreticky fundovaná východiska, nacházíme v díle J. A. Komenského. Jeho přínos pro muzeopedagogickou teorii a praxi můžeme sledovat jednak v rovině obecně pedagogických východisek; jednak v rovině myšlenek přímo souvisejících s muzeopedagogickou problematikou.

Při realizaci výchovné funkce muzea můžeme využít celou řadu obecně pedagogických myšlenek J. A. Komenského. Nejen muzeopedagogové z různých zemí světa, ale i muzeologové nejčastěji připomínají jeho pojetí názornosti, které využívají především při rozboru percepce muzejních exponátů, při rozvoji muzejních aktivit návštěvníků i při jiných formách výchovné práce v muzeu. Muzea se také stále výrazněji začínají podílet na Komenského požadavku celoživotního vzdělávání a pansofického pohledu na svět.

Přímo k dnešní muzeopedagogické problematice se váže Komenského velkorysý plán na zřízení speciálního zařízení, které by sloužilo ke vzdělávání a výchově širokých vrstev a které by plnilo i další základní muzejní funkce. Myšlenka zřízení muzea, které Komenský označuje krásným termínem "**zahrada utěšené podívané**", je začleněna v jeho Panorthosii do komplexu nápravy celé společnosti, ke které má i ona přispět. "Dobré by také bylo mít v každém království, republice nebo velikém středisku zahradu utěšené podívané, to jest: 1. všechno rostlinstvo, 2. všechny nerosty a zkameněliny, 3. živočišstvo pozemní, vodní a vzdušné, 4. a konečně všemožné výrobky. Důvod: 1. Byl by to jeden z mocných prostředků k zlepšení vzdělání mezi všemi národy, 2. a vnější znak toho, že nový Adam nám otevřel ráj, nejenom nebeský, nýbrž i pozemský (Iz. 11, 6.9); 3. bylo by to k potěše lidí zbožných radujících se z nápravy věcí, 4. bylo by to užitečné pro tělesné zdraví." (1966, s. 455)

Řadu podnětů nacházíme u Komenského také k problematice péče muzea o školní třídy, která vedle práce s dětmi a mládeží a práce s dospělými patří k základním okruhům muzeopedagogické činnosti. Komenský přesně vystihl, že ani nejnázornější kniha nemůže přiblížit všechny atributy zkoumané oblasti. Ke splnění tohoto požadavku může právě muzeum výrazně napomoci, a to nejen didaktickým využíváním expozic přímo v muzeu, ale i pomocí tzv. putovních výstav - výstav v kufru i teoretickou a praktickou pomocí muzea při budování školních sbírek, které Komenský požaduje zřizovat ve své předmluvě ke Světu v obrazech.

Rozšiřováním svého zájmového pole musí pedagogika spolupracovat s těmi vědními obory, které se zabývají výlučně danou oblastí, v případě muzeopedagogiky pak s muzeologií. Ve vzájemné symbióze usilují o vytváření a konstituování nových hraničních disciplín, typických pro moderní vědy. Metodologický přístup muzeopedagogiky, jak ho můžeme sledovat zvláště v německé odborné literatuře posledních let, lze aplikovat i na další oblasti věd o výchově.

Beneš, J.: Komenský a muzea, i Muzeologické sešity, r. 1971, č. III, s. 55 - 60.

Heiligenmann, U.: Das Verhältnis der Pädagogik zu ihren Bereichen, disertační práce, Norimberk 1986.

Komenský, J. A.: Vybrané spisy J. A. Komenského, svazek IV, Praha, SPN 1966.

## Kroftův obraz Komenského jako dějepisce

František Čapka

Mezi ty badatele, kteří se jako první zabývali problematikou názorů Komenského na dějiny, patří Kamil Krofta, plzeňský rodák, syn tamního starosty a staročeského poslance, který vyšel z druhé generační vlny Gollových žáků. Mezi úkoly, které kladl Goll svým studentům, se často opakovala témata z českého náboženského hnutí; to vyplývalo ze skutečnosti, že samotný Jaroslav Goll byl výrazný badatel bratrské problematiky. Osobností Komenského, již se zabýval Goll, ve studii **"Příspěvky k životopisu Komenského"** (práce vyšla v roce 1987, tedy rok před jeho habilitací, kdy působil na pražské obchodní akademii), zahájil novou éru historického bádání, která byla spojnici mezi pracemi o obecných dějinách první poloviny 17. století a mezi studiemi, v nichž Goll vědecky objevil prostředky, z něhož Komenský vzešel - tedy jednotu bratrskou. Na rozdíl od Palackého, jehož přitahovala obecně filozofická a ideologická složka husitského a bratrského učení, přistupoval Goll ke studiu dějin jednoty lépe připraven nejen po stránce technické, ale i svým zájmem o problémy středověkého teologického myšlení.

A na těchto základech mohl právě Kamil Krofta dále budovat a rozvíjet svůj zájem o českou reformaci. Tento jeho profesní zájem nebyl přitom nijak časově omezen. Svědčí o tom studie o Chelčickém, práce o Rokycanovi a Korandovi a řada drobnějších článků, otištěných později v práci **"Listy z náboženských dějin českých"** (1936). Osobnost Komenského se stala Kroftovi podkladem k přednášce **"Komenský v našich dějinách"**, kterou přednesl na slavnostní schůzi spolku Komenský a Pedagogické jednoty Komenského dne 30. března 1930 na Staroměstské radnici v Praze. Přednáška tvořila součást cyklu vědeckých kolokvií tehdy probíhajících diskuse o smyslu českých dějin v rámci jubilejního roku Pekařova a Masarykova (Josef Pekař slavil šedesátiny a T. G. Masaryk osmdesátiny). Jako ústřední problém zmíněné přednášky si